

nebant hostes), sed ex adverso templi suspensi; linguam verò ejus blasphemam minuimus concisam avibus glutinandam objici.

VERS. 29. — FACTO ITAQUE CLAMORE, ET PERTURBATIONE (Græcè τραζός, id est, strepitum, tumultum, plausu) EXCITATA, PATRIA VOCE, id est, Hebreæ lingua carentes Psalms Davidicos Epitio, et gratiarum actioni deputatos: aut patria, id est generosa viris fortibus et victoribus congruente voce, ait Sallanus, DOMINUS BENEDICERANT.

VERS. 34. — OMNES Igitur Cœli (id est, celles, puta, angeli et homines sancti celestem vitam in terra agentes) BENEDICERUNT DOMINUM. Potius à cœli refer ad Dominum, q. d.: Omnes Judei benedixerunt Deum, qui celi est Dominus: unde Graeca habent; benedixerunt Dominum in cœlum, scilicet sita vox clamantes in cœlum.

VERS. 37. — HABERE AUTEM CELEBRITATEM 15 DIE MENSIS ADAR (id est, februario; illa ergo die quotannis celebratum est festum in gratiarum actionem ob cassum Nicomaeum) QUOD DUCIT VOCE SYRIACÆ PRIDIE MARDOCLEI, id est, pridiū festi sortium quod Mardochæus cum Esther instituit celebrandum, die 14 et 15 Adar, ob memoriam liberati Israëlis à nece ei ab Aman per sortes decretā. Esther 9, 17 et 51. Quare Ieūmon, quod pridiū festi sortium Judæis iudicatum era, per horum triumphalib[us] ob cassum Nicomaeum festum, vel abolitum fuit, vel in aliā diem translatum.

Porrò locus hic, ait Ribera, lib. 5, de Templo, c. 18, depravatus est in Latinis; ita enim legendum est: *Habere autem celebratatem tertiam die mensis (Adar dicitur vox Syriaca) pridie Mardochai diei.* Hoc verum esse constat ex Græci codicibus emendatis, atque inter eos et pontifici, et ex varietate Latinorum, deinde ex sensu ipso; nullam enim vocem Syriacam possit auctor lugens libri, nisi Adar, et propterea parenthesi usus dixit, *Adar dicitur vox Syriaca;* quod initatus Josephus similiter addidit, *mensis Adar, ut nostri nominant.* Non ergo nomen festi indicavit, cum dixit: *Pridie Mardochai diei, sed tempus.* Sic et Sallianus, Vatal, et alii.

VERS. 38. — ERGO QUOCO IN HIS FACIAM FINEM SERMONIS, quia Iudea Esseno, qui fuit auctor lugens libri, propositum fuit scribere duplata gesta heroicæ Iudee Machabæi usque ad gloriassam ejus victoriam de Nicone, et instilluum bâc de re festum, ut Iudei in Egypto (ad quos hunc librum scripti, ut patet ex ejus initio) idem festum ibidem celebretarent. Hæc de causa in eo librum suum lib. finit. Ita S. Thom.

SIN AUTEM MINES DNE, CONCEDENDUM EST NIHIL. Taciēt auctor libri vejam non alicuius Lipsi, erroris, vel mendacii, (quod absit a scripto hagiographo, qui fuit organum, et instrumentum Spiritus S.) sed stylū et phrasis, si ea cuiquam minus videatur elegans, et concinna. Spiritus S. enim in scriptoribus hagiographis assistebat, itaque eos dirigebat ut nusquam à veritate aberrarent, utque veram omnipotē sentientiam mente conceperent, sed tamen sinelbat eos suis verbis, siveque phras, et stylō eam conscriberet.

Quare eleganter et pulchrior est stylus Isaiae, quam sit caterorum prophetarum, quia ipse utpote vir non nullus, doctus et elegans, studendo elegantiorē stylū imbibebat. Spiritus S. enim in phrasī scriptorii suo quasi instrumento sese accommodat. Auctor ergo hic, fiet sit elegans et facundus, ex modestia tamen petit sibi ignorari si minus dignus (græcè, si existiter et tenuerit), id est, minus dignus, gravi et eleganti stylō, quam historia divina diligenter, aut eruditus legem aures desiderabunt, scripserit; (sic S. Paulus vocal se imperium sermone, sed non scientia, 1 Corinth. 2) presertim quia ipse se studio hoc stylō medocri et mixto usum asserit, ob causam quam subdedit:

VERS. 40. — SICUT ENIM VINUM SEMPER BIBERE, AUT SEMPER AQUAM, CONTRARIUM EST (appetitum, stomacho, et similiis), ALTERNIS AUTEM UTI DELECTABILE: ITA LEGENTIBUS, SI SEMPER EXACTUS SIT SERMO, NON ERIT GRATIOSUS; gaudent enim natura hominum varietate juxta illud:

Amant alterna Camæno.

Quare gaudent lectores scriptoris varietate in stylō, ut subhinc eum attollat, gravemque et cultum officiat, subhinc eum deprimat levemque, et minus cultum polliquetum exhibeat. Græcè est: *Sicut enim rhamnus bibere, similliter autem et aquam rursum, contrarium est: vinum autem aqua mixtum dulcem et delectabiliter gratiam perficit* (id est, gratiam affert gustuum dilectionem), *ita et preparatio sermonis* (ut gratiā quadam tempore, et moderatione consummatis sit et concinnus) *detectat audium legendum si ab alio legi auditor, et oculos si ab ipsius legatur,* q. d.: *Sicut vinum mercatum, semper bibere, aut semper aquam puram molestum est, et malè sanguin: vinum enim nimis calefacit, et inflammat caput, et corpus; aqua vero nimis illud frigescit, et plegmata creat: miscere autem aquam vino, mistisque libere sura est et delectabili sequū ac sanum, et utile; quia aqua vini calorem et acrimoniam, et vires vinum aqua frigus et cruditanum refringit et temperat, et ad gratiam quandam moderationem redigit: sic pariter sermo aut nimis gravis, aut nimis exsus, lectoribus ingratis est, affective tedium ex utroque vero moderatus et ad temporem congruum redactus, gravis est et pacens. Sic ego simili de causa in hoc libro mediocri stylō qui gravitatem lenitatem temperat usus sum; varietas enim aquæ ac medicoribus in omnibus rubis cunctis est grata, sapida, et delectabilis: aliqui enim omnium in mundo rerum obrepit saletas, et fastidium, ut alii Cicero, et experientia quotidiana docet.*

HIC ERGO ERIT CONSUMMATUS. Græcè, erit finis sive consummatio tam hujus libri, quam totius veteris Testimenti, ut lampada tradamus Christo brevi successori, qui est finis, et scriptus, ac perfectio, et consummatio legis et prophetarum, totiusque Testamenti utriusque tam novi, quam veteris.

DE LIBRO TERTIO MACHABÆORUM

Hic liber non est canonicus; suam tamecum habet autoritatem, et veritatem, parem, in modo majorum, quam habeant Livius, Curtius, Florus, Salustius, similesque historici. Extat Græcē in Bibliis Complut. et Regius. Per catachesin vocatur tertius Machabœorum, quia propriè non tractat gesta Machabœorum, puta Jude, Jonathas, et Simonis fratum; sed ea, que tringit annis ante eos contingunt; quare ordine chronologico temporis ante librum primum Machabœorum pondens foret, adeoque ipse non tertius, sed primus vocandus esset.

Narrat enim gesta ab Antiocho Magno (qui fuit pater Ant. Epiphanis, cum quo Machabœi decurrerunt) et Ptolomeo Philopator, qui post Alexandrum Magnum quartus fuit rex Egypti, fuitque filius Ptolomei Evergetis, frater Ptolomei Philadelphi. Dictus est Philopator, id est, amator patris, per antiphram, quia ipse occidit patrem, matrem, fratrem, sororem, et uxoram, captus illecebris Agathocles meretricis, ideoque noctes in stupris, dies in convivis absconscit, sit Justinus, l. 29 et 30. Hic Philopator fuit pater Ptol. Epiphanis, et avus Ptol. Philometor.

Argumentum ergo hujus libri tertii est narrare gesta Ptol. Philopatoris cum Antiocho Magno et cum Judeis. Initio enim recesset famus sua illius prelium Antiochi cum Philopatore, apud Raphiam peractum anno tertio Olympiadis 140, nimirum eodem anno quo Hannibal Romanos apud Thrasymenum locum memorabilis victoria superavit. Cum enim Philopator intellexisset adeptum sibi esse ab Antiocho Syriam, coactis omnibus suis copiis tam equestribus, quam pedestribus, assumptis secum Arinoe sorore, contumedit ad vicinas usque Raphias regiones, ubi erant copiae Antiochi. Commisso acri prelio, cùm fortissimis pugnauerit ad Antioch, Arsinoe copias obambulans, capitiliis solidis, cum lacrymis obserbata militis, ut sibi opem audacter ferrent, bias vitiosiorum armi minas daturam se singulis prouidentis. Itaque hostes prelio vinci, multosque capi contigit. Post hec narratur, quemadmodum rex venerit Hierosolymam: cùmque

Quartus Machabœorum, inquit Sextus Senensis, lib. 1 Biblioth., non longè à fine, quem Synopsis S. Athanas. inter apocrypha scripta recenset, historiam continet unius ac frigidae annorum, hoc est, gesta Joannis Machabæi, qui à devicto Hyrcano cognomine Hyrcani accepit. Illic post Simonem patrem fraude Ptolomei obturcum gentis suæ pontificatum una

cum principatu oblinuit; statimque adversus patris percussorem eduxit exercitum; deinde cum Antiocho rege Syria factus junxit: quo defuncto multis Syria urbibus vi cepit. Primum omnium Judeorum docum stipendiis suis militem externum conduxit: tria milia talenta ex Davidis sepolcro effluit: cum Romanis fedus jam à patre initum, renovavit: Antiochum Cyzi-

DE LIBRO QUARTO MACHABÆORUM.

genum, Syria regem, bello victum fugavit: Samariam Hierosolymitanæ urbis amulam, post integrum oppugnationis annum captam, solo aquavit, inaestisque in ea torrentibus, ipsas quoque delete urbis ruinas, et vestigia cuncta aquarum alluvionis sustulit, muros Hierosolymitanos vetustate collapsos instauravit. Quibus rebus feliciter exactis moritur imperii sui anno trigesimo primo, vir triplici nomine, hoc est, sacerdotio, principatu, et prophétia clarissimus, anno scilicet ante Christi ortum centesimo, in quo quartus et ultimus Machabaeorum desinit liber. Huic libro suffragatur, et consentit Joseph., lib. 15 Antiqu.; undé nonnulli suspecti Josephum ejus esse autem. Sed repugnat stylus, qui in Josepho est Graecianus: in

hoc autem lib. 4 Mach. est Hebraicus, et Hebraismis abundat. Verisimile est eum ab incerto auctore ex libro dierum sacerdoti Joannis, de quo in calce primi Machabaeorum ita scriptum est: *Cetera sermonum Joannis, et bellorum ejus, et donarum virtutum, quibus fortior gessit, et adfici murorum, quos extraxit, et rerum gestarum ejus, ecce haec scripta sunt in libro dierum sacerdoti ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum. Extat Graecæ, indeque in Latinum traductus est: ejus initium est hoc: Et postquam occisus est Simeon, factus est Joannes filius ejus summus sacerdos pro eo. Hebrei his liber quartus aque ac tertius incognitus est.*

INDEX RERUM.

DE LA HAYE VITA.

PRÉFACE SUR DANIEL. (Bib. de VENCE.) *Ibid.*

I. Réflexions sur les prophéties de Daniel. Instructions et mystères renfermés dans ce livre. Réflexions sur les prophéties qui regardent les monarchies temporales. *Ibid.*

II. Suite des instructions et mystères renfermés dans les prophéties de Daniel. Réflexions sur les prophéties qui regardent l'empire éternel de Jésus-Christ et sur celles qui regardent l'empire de l'Antechrist. *Ibid.*

IN DANIELEM PROLEGOMENON. (Auctio CALMET.) 19-20

CORNELII A LAPIDE DOXOLOGIA SAPIENTIE ATENÆ ex epitome gestorum et visionum Danielis. 29-30

BULLIGRUM MAXIMUM IN DANIELEM PRELATIO. 53-54

DANIEL. 55-56

Capit. primum, Daniel, Ananias, Misael et Azarias in captivitate eliguntur, ut docti lingua Chaldeorum astarent regi; mutatisque ipsorum nominibus, obtinuerint a preposito eunuchorum ut soli vescantur leguminibus, aquam bibentes; que facta ipsis coruptionibus erant quam illorum qui cibo regio vescerantur; quibus Deus sapientiam dedit, et Danieli praeter intelligentiam somniorum. *Ibid.*

Cap. II. Cùm sapientes Chaldae somnum Nabuchodonosor conjectare non valentes, jubenter omnes interimi, oranti Danieli revelatum est mysterium, qui regi aperit somnum ipsius de magna quadam statua, ejusque declarationem de quatuor regnis; qui facta Nabuchodonosor Danieliem adoravit, et hostias ac incensum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, et exaltans Danielem. 55-56

Cap. III. Ananias, Misael et Azarias, nolentes adorare statuam quam rex Nabuchodonosor exerat, ligati mittuntur in foream ignis ardenti, in qua illas manentes, confitentur Domino quid proper peccata sue genit patenter afflictiones, et petentes ejus misericordiam, exhortantur omnem creaturam ad beneficendum Dominum; quod Nabu-hodonosor animadivertens obstat, et illis de fornae egressis, benedict Deum ipsorum, iubens ut occidatur quisque ipsum blasphemaverit. 56-57

Cap. IV. Somnum regis Nabuchodonosor de excelsa arbore precisa solus Daniel interpretatur, quod ipse regi pulsis ad septem annos cum bestiis ageret; horat igitur et eleemosynis sua redimat peccata; sed confitentibus nomen eius somnum proper illius superbius, donec Deum coeli recognovit, et tunc in sumum regnum restituavit. 57-58

Cap. V. Postquam Balassas in convicio bibit cum suis ex vasis templi Domini, laudando idola sua, vidit digitos in pariete scribentes, quam scripturam solus Daniel legeret potuit et interpretari, nempe quod,

quia secutus ipsum Nabuchodonosor, elevasset coronam contra Deum, laudans idola, similiter auferat et regnum; honorato igitur Daniel, ac regi ea nocte interempto, successus Darius Medus. 165-164

Cap. VI. Daniel supra satrapas regi constitutus, et accusatus quod regis edictum non servasset, quia Deum coli orabat, missus est in lacum leonum; sequentia nocte illusus eductus, immisisse ac subito dilaniatus ejus accusatoribus; quia re motus rex in suis provinciis Deum ejus timendum pracepit. 185-184

Cap. VII. Visio Danielis de quatuor bestiis quatuor regnorum designantibus; de Antiquo dierum et throno ejus ac ministris, quo judicante regnū bestiæ; et a hanc accedens filia hominis accipit potestatem aeternam et incorruptibile regnum; declaratur regna per bestias designata, et maxime quæ per quartam bestiam et ejus cornua designantur, que regnabit usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. 205-206

Cap. VIII. Visio de ariete duorum cornuum, et licro unius ac postmodum quatuor cornuum, qui devicit arietem; quorum ille regem Medorum ac Persarum designat, hic autem regem Gracorum; additur prophœta de rege impudente, ipsiusque tyrannde, dolo et superbia, qui sine manu conteretur. 255-254

Cap. IX. Post orationem Danielis, quâ confiteor Iudeo proper sua et patrum peccata venisse in magna afflictione, petens Dei misericordiam erga populum suum, fit ipsi revelatio, de separanda hebdomadibus usque ad uinculum Sancti sancutorum, et de Christi morte, populoque ejus perpendendo, et abominatione desolacionis in templo. 265-264

Cap. X. Ubi se affixisset Daniel, videt virum lineum vestimentum, qui hic describitur, et territus ac tremens confortatur semel et iterum; de resistente principe regni Persarum, de principe Gracorum, et de Michaeli, principe Judeorum, qui solus auxiliator. 505-504

Cap. XI. Vaticinium de regibus Persarum et rego Gracorum; de bellicis ac insidiis inter reges Austri et Aquilonis, et de rege qui Deum deorum non reputabit, sed plurima adversus ipsum loquetur, et que provincie ab illo evident, quibusue dominabuntur. 525-526

Cap. XII. Post magnam afflictionem tandem salvabuntur reliquie Judeorum, et ex mortuis quidam resurgent ad vitam, et quidam ad opprobrium;

docti vero ac doctores fulgeant; de duobus ad ripas fluminis stanchiis, et viro lineis vestito, qui tem-

poris operi determinationem, et de completione hujus prophœta post statutum tempus. 579-580

Cap. XIII. Castissimam Susannam impudici presbyteri, cùm ejus concubita frui non possit, falsi adulterii accusant; sed cùm ad mortem duceretur, orante exaudivit Deus; et per puerum Danielem proprio ore convictos senes, iure talionis populus intermit. 593-596

Cap. XIV. Fraudes sacerdotum idoli Bel, qui appositos illi cibos occulere auferabant, regi per Danielem deteguntur; ipsis igitur interempti, idolum unum cum templo suo evituntur; similiter et draconem quem coleant Babylonis, injecta in os massa ex pice, adipe et pilis confecta, Daniel interficit; quapropter instantibus Babylonis, multiter in lacum leonum, illas vero servat, altato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Iudea; quod videlicet rex, adversarius illius a leonibus in uno tempore puncto devoratus, iubet omnes timere Deum Danielis. 597-600

Cap. XV. Minatur idoli Bel, qui appositi Commentarium. 541-542

Cap. XVI. Minatur Dominus Israeli tanquam uxori adulterie repudiat, et scipi viajus spinis, ut ad virum suum revertatur; cùmque non advertat a quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum se ab ea dicit cuncta in quibus delectatur; ipsum tandem ad se reductum, ac magnâ felicitate donaturum; et de gentium vocatione. 547-548

Commentarium. 548-550

Cap. XVII. Rursum jubetur propheta diligere adulteram, que tam multis diebus illum expectet, quia filios Israël multis diebus sine rege et sacrificiis, tandem ad Dominum dicit reversuros. 553-556

Commentarium. 556-557

Cap. XVIII. Minatur terra Israel, proper multis populi peccata, qui et scientiam repulit, et idolatriam fuit dedicata; dicti se relictorum Israel in peccatis suis, cupiens in Iuda ipsum imitetur. 559

Commentarium. 561

Cap. XIX. Minatur Dominus se punitorum Israel proper peccata sua, similiter et Judam; nec proderit humana auxilium, cùm Dominus ei adversetur. 561-570

Commentarium. 569-572

Cap. XX. Reversi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia salutem sibi ab eo prominunt; expostulat Dominus cum Israel et Iuda, quod neque beneficis, neque prophetarum communicationis ab idolatria, neque iniuriarum sint revocati, cùm preferat misericordiam sacrificio. 573-574

Commentarium. 575-576

Cap. XXI. Cum sanaturus esset Dominus Israel, osti- terum iniuriarum eorum; consentientes enim regum suorum malitia, omnes in idolatriam vehementer exarserunt; Dominique relicto, conversi ad Egyptum auxilium, translati sunt in Assyrios. 579-580

Commentarium. 581-582

Cap. XXII. Samariam predicti cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, proper idolatriam; nec ipsorum hosti suscipiuntur, civitates autem Iuda etiam concrebantur. 587-588

Commentarium. 588-589

Cap. XXIII. Samariam predicti cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, proper idolatriam; nec ipsorum hosti suscipiuntur, civitates autem Iuda etiam concrebantur. 587-588

Commentarium. 589-590

Cap. XXIV. Observations sur les prophéties d'Osée. Instructions et mystères qui y sont renfermés. Remarque de S. Jérôme sur les prophéties en général, sur les prophéties d'Osée, et spécialement sur la célèbre prophétie du chap. 5, touchant l'état présent des Juifs et leur rappel futur. 591-592

II. Suite des observations sur les prophéties d'Osée. Parallèle des deux maisons d'Israël et de Juda, considérées comme figure des deux peuples, c'est-à-dire Israël figure du juif incrédule, et Juda figure du peuple chrétien. 593-594

III. Suite des observations sur les prophéties d'Osée. Parallèle des deux maisons d'Israël et de Juda comparées avec les deux grandes portions du peuple chrétien, c'est-à-dire, de la maison d'Israël comparée avec les schismatiques Grecs, et de la maison de Juda avec l'Eglise Latine, où est le centre de l'unité catholique. 595-596

IV. Remarques sur le caractère de la prophétie d'Osée, et sur le style de ce prophète. 597-598

IN OSÉE COMMENTARIUM. (Auct. CALMET.) 599-640

Cap. I. Præface sur Osée. Prophœta Osee. 601-602

Cap. II. Observations sur les prophéties d'Osée. Instructions et mystères qui y sont renfermés. Remarque de S. Jérôme sur les prophéties en général, sur les prophéties d'Osée, et spécialement sur la célèbre prophétie du chap. 5, touchant l'état présent des Juifs et leur rappel futur. 603-604

Commentarium. 604-605

Cap. III. Suite des observations sur les prophéties d'Osée. Parallèle des deux maisons d'Israël et de Juda comparées avec les deux grandes portions du peuple chrétien, c'est-à-dire, de la maison d'Israël comparée avec les schismatiques Grecs, et de la maison de Juda avec l'Eglise Latine, où est le centre de l'unité catholique. 607-608

Commentarium. 609-610

Cap. IV. XI. Beneficii ostendit Dominus se diligere populum Israel; sed proper illius sceleris tradidit cum Assyris; attamen proper suam misericordiam redit eos, ut in terra suâ serviant Dominum, una cum genitibus ad Deum conversari. 612-613

Commentarium. 614-615

Cap. V. XI. Vnde fidit Israel in Egypto, ut ab Assur liberetur; sed tam ipsi quā Iuda reddidit Dominus iuxta meritum ipsorum qui, immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præstitorum, declinaverunt in avaritiam; quibus tamen pacem offert, carpon possidit idolatriam Galad. 615

Commentarium. 616-617

Cap. VI. Abominationes Israel ostendit, proper quas ipsi minoritatem existim; Dominus dicti se solum esse Deum et liberatorem, arguit Israel ingratiitudinis de beneficiis in deserto acceptis, gravenaque ob id vindictam illis comminatur; addens se eos de morte liberaturum, devictis morte et inferno. 621-622